

4. Котлер Филип. Маркетинг в третьем тысячелетии : как создать, завоевать и удержать рынок : [Пер. с англ.] / Флип Котлер. – М. : АСТ, 2000. – 271 с.
5. Schultz D. E. New, newer, the newest: Evolving stages of IMC/ D. E. Schultz// Journal of Integrated Marketing Communications. – 2010. – С. 14-21.
6. Schultz D.E. IMC receives more appropriate definition/ D. E. Schultz// Marketing News. – 2004. – № 38(15). – С. 8-9.
7. Ferguson R. Word of mouth and viral marketing/ R. Ferguson// Journal of Integrated Marketing Communications. – 2010. – С. 22-26.
8. Sara Al-Hemaidi, Yanit Belachew et al. Understanding IMC in Emerging Markets: A study of the resources and marketing landscape of ten emerging markets / Sara Al-Hemaidi, Yanit Belachew and others// Journal of Integrated Marketing Communications. – 2012. – С. 1-19.

УДК 658

Сморжанюк Т.П.
*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту,
Херсонський національний технічний університет*

ІСТОРИЯ ОБЛІКОВОЇ НАУКИ

HISTORY OF ACCOUNTING SCIENCES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто періодизацію розвитку бухгалтерського обліку в Україні. Визначено етапи виникнення облікової культури їх характерні особливості. Розглянуто можливості подальшого розвитку обліку в Україні.

Ключові слова: господарський облік, подвійний запис, подвійна бухгалтерія, «рахівництво», бухгалтерський облік.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены периодизацию развития бухгалтерского учета в Украине. Определены этапы возникновения учетной культуры их характерные особенности. Рассмотрены возможности дальнейшего развития учета в Украине.

Ключевые слова: хозяйственный учет, двойная запись, двойная бухгалтерия, «счетоводство», бухгалтерский учет.

ANNOTATION

The article deals with the development of accounting periods in Ukraine. Defined stages of the emergence of accounting culture of their characteristics. The possibilities of further development of accounting in Ukraine.

Key words: economic accounting, double entry, double-entry bookkeeping, «accounting», accounting.

Постановка проблеми. Господарські явища, правові відносини, рух цінностей, які належать підприємству, відображають за допомогою слів та цифр – бухгалтерських записів. Бухгалтерія, таким чином, є дзеркалом, яке відбиває частину явищ культурного розвитку народів світу. Виникнення та розвиток бухгалтерського обліку стало логічним і незворотнім кроком в історичному розвитку людської цивілізації. Зародження осмислених господарських відносин в суспільстві вимагало створення дієвих прийомів визначення наявного у власника майна та забезпечення належного контролю за його використанням. З часом бухгалтерський облік знає постійних еволюційних змін, на кожному історичному етапі розвитку суспільства розширюються, уточнюються та переглядаються його теоретичні основи і практика здійснення.

Сучасна наука не дала однозначної відповіді, який момент слід вважати виникненням бухгалтерського обліку. В багатьох випадках це

пояснюється недостатньою кількістю джерел, що збереглися, – облікових документів, які використовувалися нашими попередниками. Широке розповсюдження правильної, наукової бухгалтерії природно викликає необхідність у висвітленні історії її виникнення і розповсюдження по всьому світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розглядаючи питання розвитку обліку, вчені багато уваги приділяли вивченню основних етапів його розвитку, зокрема з'ясуванню джерел і першопричин обліку. При вивченні історії розвитку обліку важливого значення набуває періодизація бухгалтерського обліку, що досліджувалась багатьма авторами. Кожен автор в основу періодизації покладав відповідну ознаку – зміну економічних формацій, форму обліку, облікову ідею, характер облікових носіїв, облік витрат та ін., більшість авторів брали за основу те, яку роль виконував бухгалтерський облік на різних етапах розвитку суспільства. Так, К. Родбертус (1870) виділяв лише два етапи обліку – докапіталістичний і капіталістичний; а італійський вчений Дж. Чербо-ні (1878) виділяв чотири етапи: 1. Давній світ. 2. Період від Л. Фібоначі до Л. Пачолі, який він називав епохою комерційної арифметики. 3. Період від Л. Пачолі до Ф. Віллі – становлення подвійної бухгалтерії. 4. Виникнення та розвиток наукової бухгалтерії [1, с. 528].

Французький економіст Л. Сей (1887) виділив такі етапи: 1) мнемонічний, який розділив на два періоди – усний, коли особі, що відповідала за підрахунки, треба було тримати все в пам'яті і символічний, коли робились зарубки на палицях чи в'язались вузли на мотузках; 2) уніфікований – проста бухгалтерія; 3) диграфічний – подвійна бухгалтерія; 4) логісографічний – зміст якого полягав у послідовній персоніфікації рахунків [2, с. 68].

Два етапи виділяв О.П. Рудановський (1925) – статистичний і бухгалтерський; академік

НАН України М.Г. Чумаченко (1997) – викремлював чотири етапи [3, с. 176]:

- з моменту виникнення товарно-грошових відносин до кінця XVIII ст.;
- кінець XVIII- -кінець XIX ст.;
- кінець XIX- -середина XX ст.;
- з середини XX ст. до наших днів.

Відомі російські вчені А.І. Лозинський, В.М. Нікітін, В.А. Сідельников, А.К. Зибін, В. Г. Шишкін бачили шість етапів розвитку обліку [4]:

- господарський облік первісного ладу;
- облік рабовласницького ладу;
- облік феодального ладу;
- облік домонополістичного та монополістичного капіталізму;
- розвиток соціалістичного обліку.

Такий різнобіг у поглядах наочно свідчить про те, що уніфікованої, науково обґрунтованої періодизації розвитку такої складної системи, якою є бухгалтерський облік, наука ще не виробила.

Найбільш відомі вчені Е.С. Сіверс, Р.Я. Вейцман, М.Л. Кіпарісов, М.А. Блатов, І.Р. Ніколаєв, О.М. Рудановський, О.М. Галаган – забезпечували розвиток облікових ідей і традиційних облікових принципів. З ними тісно співпрацював визначний український економіст М.І. Туган-Барановський. А.П. Рудановський цікавився питанням калькулювання. Він вважав, що собівартість, розрахована за фактичними витратами, є однобокою, у зв'язку з можливістю різних цін на однакові матеріали. Він пропонував визначати два види собівартості:

- за фактичними витратами;
- за нормативними витратами.

Р.Я. Вейцман ототожнював поняття планової та нормативної калькуляції [5].

Бухгалтерський облік будувався не на економічних, а на суто політико-ідеологічних централізованих засадах. Фундаторами та представниками соціалістичного обліку стали Н. Ласкін, Н. Гегечкорі, Е. Глейх, П. Клейман, Д. Андріонов та ін. Найбільшим його теоретичним досягненням став власне класовий характер. У 1930 р. поширення набула праця Н. Блатова, І. Богословського, М. Помазкова «Обліково-бухгалтерські курси вдома». Згодом її авторів звинуватили в буржуазній ідеології. М.Х. Жебрак відомий вчений радянського періоду (українець за походженням) був один із творців нормативного методу на базі американської системи «стандарт-костинг».

Вийшла праця «Основні елементи промислового обліку в СРСР і за кордоном» [6]. Сферою обліку було визнано все народне господарство, а не окреме підприємство, як вважав О.М. Галаган, теорію і галузевий облік було об'єднано в один курс – бухгалтерський облік, подвійний запис почав трактуватись як складова методу бухгалтерського обліку, а не як об'єктивний закон. Слід зазначити, що провідні вчені-бухгалтери були вихідцями з України. Працювали в Україні: М.Х. Жебрак, А.Д. Лозинський, потім

– А.Ж. Маргуліс, І.І. Поклад, В.Б. Івашкевич та ін. Автор не ставив собі за мету описувати історичну ходу розвитку бухгалтерського обліку в СРСР дане питання детально висвітлено у працях В.А. Маздорова та Я.В. Соколова, але слід зазначити, що для того, щоб зрозуміти та збагнути всю сутність бухгалтерії, необхідно вивчити її історію. Тільки глибокі знання поступового розвитку обліку навчають заслужено цінувати його переваги та значення для господарського життя. За допомогою історії є можливість проникнути в економічне життя минулих століть. Тому вважаємо за потрібне провести дослідження періодизації розвитку бухгалтерського обліку.

Постановка завдання. Дослідити періодизацію розвитку бухгалтерського обліку, що дозволить зрозуміти сучасний розвиток і оптимальні напрями прогнозування його еволюції в майбутньому.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розвиток матеріального виробництва, розподілу, обміну й невиробничого споживання суспільного продукту мав наслідком зростання продуктивних сил та вдосконалення виробничих відносин, що супроводжувалось зміною однієї суспільно-економічної формації іншою. Кожній формації відповідав свій рівень розвитку продуктивних сил та виробничих відносин, у безпосередній залежності від яких перебував і розвиток господарського обліку: період прадавніх цивілізацій на сході в долини рік Нілу, Тигру і Євфрату (Стародавній Єгипет, Вавилонія, Юдея, Персія); період античного світу (Стародавня Греція, Рим); середньовіччя; Відродження, в якому зароджувалась подвійна бухгалтерія (XIII-XIV ст.); визнання подвійної бухгалтерії (XV-XVIII ст.); перетворення обліку на науку (XIX-початок XX ст.) тощо. Кожна країна починала нову фазу свого розвитку по своєму. Але те, що було вже винайдене, кожна країна впроваджувала в своє господарське життя. Не була винятком і система бухгалтерського обліку, яку, зрозуміло, скрізь пристосовували до умов і особливостей конкретної держави, галузей виробництва та сфер господарської діяльності. У зв'язку з цим періоди становлення й розвитку господарського обліку майже точно відповідають суспільно-економічним формаціям, а саме:

- 1) зародження господарського обліку в первіснообщинному ладі;
- 2) господарський облік за рабовласництва;
- 3) господарський облік доби феодалізму;
- 4) господарський облік капіталістичних країн;
- 5) облік у дореволюційній Росії;
- 6) соціалістичний облік;
- 7) формування нових засад обліку в незалежній Україні.

Питання необхідності вивчення історії облікової науки не викликає жодного сумніву. Адже краще працює той бухгалтер, який добре володіє досвідом попередників. Він не витрачає

часу, намагаючись винайти те, що вже було вивчено раніше. Вивчаючи історію, бухгалтер не може її переробити, але спроможний глибоко переосмислити минуле та краще усвідомити майбутнє. Вивчення історичного аспекту розвитку систем економіки та бухгалтерського обліку дозволяє встановити певні закономірності, зокрема залежність системи обліку від рівня розвитку економіки, хоча завжди є певний лаг між ними. Вказані тенденції вимагають історичного та соціологічного підходу до проблеми адаптації обліку з урахуванням вимог сучасного стану економіки.

Сьогодні бухгалтери багатьох країн світу досліджують стародавні записи та книги, адже лише вивчаючи історію науки можна зрозуміти та усвідомити ті помилки і недоліки, які мали місце в сфері організації і ведення обліку в минулому та існують на сучасному етапі.

З історичних облікових документів, які збереглися до сьогодні, видно, якою повагою користувалися в давнину бухгалтери і як цінувалася їх справа. Облік називали таємницею богів, в яку посвячували лише обраних. І все ж таки цілковито очевидно і логічно, що розвитку бухгалтерського обліку сприяли прогрес, стабільність, більш повна реалізація суспільних потреб. У зв'язку з цим важливого значення набуває періодизація розвитку бухгалтерського обліку. Вона дозволяє прослідкувати історичну логіку, підійти до усвідомлення прогресу зміни епох. В літературі не існує єдиної думки щодо періодизації розвитку бухгалтерського обліку. Виділяють чотири основні періоди розвитку бухгалтерського обліку.

Перший період характеризувався виникненням різних способів реєстрації фактів в облікових реєстрах у вигляді систематичних і хронологічних записів. Вершиною періоду становлення бухгалтерського обліку було широке розповсюдження подвійного запису. Подвійна бухгалтерія, що зародилася в Італії і описана Пачолі, почала поширюватися спочатку до Франції та Німеччини, потім до Англії і Скандинавії, потім на захід до Іспанії і, нарешті, до Америки, а на схід вона прийшла через Польщу до Росії, а потім у Китай і Японію. По суті, весь світ, хоча і з різним акцентом, заговорив на одній мові дебету і кредиту. Це було поширення подвійної бухгалтерії вшир, але поширення її вглиб було складніше. Тобто подвійний запис – це тільки етап на шляху розвитку облікової ідеї. Розглядаючи пройдений нею за п'ять століть шлях, необхідно відзначити, що подвійний запис у кожній завойованій нею країні, в кожній галузі господарства і в кожному підприємстві асимілювалася, пристосовувалася до місцевих умов. І хоча й існує єдина парадигма подвійної бухгалтерії, немає ніде однаковою подвійної бухгалтерії. Кожен народ у кожній країні, запозичуючи італійський винахід, щось вносив своє, щось розбудовував та удосконалював в ньому, що пристосовував до розуміння і

традицій свого суспільства, свого, як кажуть тепер, менталітету. Так, англійська бухгалтерія відрізняється від американської, і обидві вони досить істотно відрізняються від бухгалтерії континентальної. Але й на континенті Європи французька, італійська, німецька традиції теж неоднакові. Росія засвоїла подвійну бухгалтерію в XVIII столітті.

Другий період припадає на час революційних перетворень в галузі виробництва, розвитку різних форм товарних операцій та збільшення обсягів торговельних, фінансових та інших операцій не тільки в окремих країнах, але й у всьому світі. У цей період видається досить велика кількість праць з обліку. Спочатку це були перекладні видання, наприклад, Ф. Стефчин. «Підручник для спілок ощадності і позичкової системи Ф. Райфайзена», який побачив світ у 1900 році. Підвищена увага до кредитних кооперативів цілком зрозуміла, адже їх число на той час було найбільшим з посеред інших спілок.

Вагомий вклад у розвиток української версії бухгалтерського обліку внесло товариство «Просвіта», яке пропагувало, зокрема, впровадження української мови у діловодстві та ведення різного виду документів поміж іншими національними атрибутами.

Третій період – становлення бухгалтерського обліку як сфери наукових знань. Протягом цього періоду зусилля більшості авторів були направлені на те, щоб встановити теоретичні основи бухгалтерського обліку, визначити галузь тих явищ, вивчення яких складає об'єкт даної науки. Був сформульований ряд визначень бухгалтерського обліку і його цілей. Історичне значення цього періоду полягає в тому, що саме тоді було визначено основні напрямки науки «рахівництво», за якими відбувся і її подальший розвиток. Глибокий історіографічний аналіз розвитку системи бухгалтерського обліку зробив А.М. Галаган у своїй монографії «Основи загального рахівництва» [7]. У своїх висновках він погоджується з поняттям категорії «система бухгалтерського обліку», розробленим італійським автором Ф. Беста, на думку якого, «під системою записів, або, що те саме, під системою рахівництва» слід розуміти сукупність записів, що розглядаються з погляду зовнішнього вигляду. Першим, тобто розглядом рахункових записів з боку їх внутрішнього змісту, на його думку, займається система рахівництва; другим – їх розглядом з боку зовнішнього вигляду – форма рахівництва.

Четвертий період доцільно поділити на дві основні стадії:

- перша стадія, що охоплює період до середини ХХ ст., характеризується розробкою базових принципів об'єктивної оцінки майново-правового стану самостійно господарюючого суб'єкту, галузевого напрямку в побудові системи бухгалтерського обліку, розширення державної регламентації національних систем і звітності бухгалтерського обліку;

- друга стадія – з середини ХХ ст. до наших днів – характеризується розробкою принципів оцінки майново-правового стану господарюючих суб'єктів в умовах зовнішнього ринкового середовища і у зв'язку з прийняттям ефективних рішень для отримання майбутньої економічної вигоди.

Історичні пам'ятки залишили нам відомості, які дозволяють говорити про наявність та характер господарського обліку в різних країнах Стародавнього світу. Облік Стародавнього світу – облік фактів – в цілому був статичним. В його основу було покладено інвентаризацію і пряму реєстрацію майна. Пряма реєстрація – це посилення на певний об'єкт. Непряма реєстрація з'явилася пізніше і полягала в тому, що обліковий працівник замість певного облікового об'єкту фіксував дані з так званих первинних документів. З цього часу облікові дані та фактичний стан справ перестають бути адекватними.

Бухгалтерська справа, як і будь-який суспільний розвиток, – це складний процес: поряд із піднесенням творчої думки, успіхами, значними ривками, історія бухгалтерського обліку сповнена падінь, невдач, відхилень, помилок.

Становлення обліку – це діалектичний, поступовий процес, мета якого – забезпечити прийнятні умови послідовного, безперервного, раціонального і успішного виконання функцій бухгалтерського обліку. Вся історія бухгалтерської праці, за своєю сутністю, є поступовим рухом до вирішення трьох основних завдань:

- зробити облік максимально інформативним і точним;
- досягти його простоти і дешевизни;
- отримати своєчасну інформацію про факти господарського життя.

Витоки і перші паростки обліку приховані від нас назавжди, однак, неважко уявити, що саме з розвитком людського суспільства, появою писемності і арифметики було закладено підґрунтя для обліку. Сьогодні лише одиниці бухгалтерів-практиків мають уявлення про те, наскільки давнім є облікове мистецтво. Першу згадку про мистецтво бухгалтерії можна зустріти у книзі Премудрості Сираха, в якій наказується кожному синові Ізраїлю: «Якщо щось видаєш – видавай рахунком та масою і роби усіляку видачу та приймання за записом» [8]. Однак, не дивлячись на численні спроби вчених-бухгалтерів визначити момент виникнення обліку, останнім не вдалося, на жаль, визначити час виникнення з достатньою ймовірністю. У будь – якому випадку, до винаходу писемності про існування бухгалтерії не могло бути і мови. Найбільш фундаментальною працею з історії обліку є книга «Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней» (1996) видатного російського вченого Я.В. Соколова. В ній автор стверджує, що «...облік виник не одразу. Були часи, коли він був непотрібним, коли всі відомості про господарство вміщувались в голові однієї людини,

і не тому, що у цієї людини добра пам'ять, а просто господарство було невеликим, і відомостей про нього було небагато» [9]. Вже в первісному суспільстві виділилась особа, яка вміла вести господарство без записів, адже результати праці общини були відомі всім її членам. Потрібно було робити деякі записи про результати полювання або землеробства, тому що люди в той час боялись, що «...весна забуде прийти на зміну зимі».

Отже, вважається, що матеріальні передумови обліку склалися за часів первісного ладу. Саме на цьому етапі була закладена обчислювальна основа обліку, здійснювався підрахунок основних облікових об'єктів та їх споживчих вартостей. За часів первісного ладу існував господарський облік, який на той час представляв собою певну систему. Про наявність і характер такого обліку писав К. Маркс: «Ми знаходимо бухгалтера, який веде облік землеробських операцій, «кадаструючи» і реєструючи все, що сюди відноситься» [10]. В даному випадку під словом «бухгалтер» мається на увазі не сучасне значення цього терміну. В той час не було поділу обліку на його різні види, а безпосередньо термін «бухгалтер» з'явився набагато пізніше – в XV ст. н. е. І оскільки община представляла собою єдине ціле, облік здійснювався в інтересах всіх її членів: «бухгалтер» виступав общинним «чиновником». Е. Шмаленбах стверджував, що у великих господарствах записи і числа замінювали господарю очі і вуха [11].

Подальший розвиток господарського обліку відбувався одночасно з розвитком обміну. Саме обмін породжує подвійний запис як відображення вибуття одного продукту і появи іншого. З'являються рахунки речей. З виділенням із загальної маси товарів особливого товару – грошей, що виконують функції міри вартості, засобу платежу, засобу обігу і засобу нагромадження, з'являється рахунок грошей. Подвійний запис набуває більшого поширення, і головне – в обліку з'являється єдиний узагальнений вимірник: як міра вартості, як засіб вартісного вимірювання.

Паралельно розвивався як купецький, так і банківський облік. Замкнену систему рахунків для обліку сукупності засобів та операцій «одиночного» господарства створила купецька бухгалтерія. Для обліку всієї сукупності внесених в підприємство засобів, їх збільшення та зменшення вперше вводиться новий рахунок – рахунок Капіталу. Це призводить до того, що вся сукупність засобів і операцій в обліку відображається в балансі одиночного підприємства. Таким чином, облік почав відігравати роль «штучного механізму», який впливав на грошовий обіг. Точно встановити час трансформації господарського обліку в бухгалтерський облік неможливо, оскільки процес його розвитку відбувався паралельно з поступовим розвитком обміну, грошового обігу, кредиту і банківської діяльності.

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, рівень розвитку бухгалтерської справи в різних періодах неоднаковий. Систематизація облікової літератури та інших джерел дозволили розглянути періодизацію розвитку бухгалтерського обліку та визначити в ньому етапи виникнення облікової культури. Проведене в процесі підготовки статті дослідження засвідчує, що удосконалення бухгалтерської справи залежить від професіоналізму. Розвинута і ефективно організована бухгалтерська справа є однією з невід'ємних елементів економіки, яка у руках дилетанта може не лише завдати збитків й призвести до банкрутства підприємства, але й уповільнити розвиток економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Ф. Ф. Історія розвитку бухгалтерського обліку : навч. пос. у 2-х частинах / Бутинець Ф. Ф. – Житомир : ЖІТІ, 1999. – 928 с.
2. Лучко М. . Історія обліку. Світ та Україна, погляд крізь роки

//Лучко М. Р., Остап'юк М. Я.– Тернопіль : Зорепад, 1998. – 108 с.

3. Остап'юк М. Я. Історія бухгалтерського обліку : навч. посібник / Остап'юк М. Я., Лучко М. Р., Даньків Й. Я. – К. : Знання, 2005. – 276 с.
4. Пушкар М. С. Тенденції та закономірності розвитку бухгалтерського обліку в Україні./ Пушкар М. С – Тернопіль : Економічна думка, Карт-бланш, 1999. – 145 с.
5. Пасько Т. О. Історія бухгалтерського обліку www.uabs.edu.ua/images/stories/.../Pasko_1.pdf.
6. Маздоров В. А. История развития бухгалтерского учёта в СССР (1917-1972 гг.). – М. : Финансы, 1972. – 320 с.
7. Галаган А. М. Основы общего счетоведения [Текст] / А. М. Галаган. – М. : Изд-во Наркомторга СССР и РСФСР, 1928. – 436 с. (239 с.)
8. Малькова Т. Н. Древняя бухгалтерия: какой она была? – М. : Финансы и статистика, 1995. – 304 с.
9. Соколов Я. В. Бухгалтерский учёт: от истоков до наших дней / Соколов Я. В. – М. : Аудит: ЮНИТИ, 1996. – 638 с.
10. Пушкар М. С. Історія обліку та контролю господарської діяльності : навч. посібник / Пушкар М. С., Гавришко Н. В., Романів Р. В. – Тернопіль : Карт-бланш, 2003. – 223 с.
11. Хендриксен Э. С. Теория бухгалтерского учёта / Хендриксен Э. С., Ван Бреда М. Ф. [Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова]. – М. : Финансы и статистика, 1994. – 144 с.

УДК 338.27

Соловійова Н.І.

*доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту і адміністрування,
Херсонський державний університет*

Шимченко Н.О.

*викладач кафедри економічної теорії,
Херсонський державний університет*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГНОЗНОЇ ОЦІНКИ ІНВЕСТИЦІЙНИХ РИЗИКІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ

FEATURES OF PREDICTED ASSESSMENT OF INVESTMENT RISKS IN THE AGRICULTURAL SECTOR

АНОТАЦІЯ

У статті обґрунтовується специфіка методів прогнозування оцінки багатомірної інвестиційної ризику в аграрному секторі. Визначається, що найбільш ефективним та перспективним підходом до обробки інформації щодо прогнозування оцінки інвестиційних ризиків є комбінація різних методів багатомірної аналізу, серед яких чільне місце посідають саме евристичні методи, що використовуються для вирішення найбільш складних проблем в умовах невизначеності. Акцентується увага на методі, що ґрунтується на нечітких множинах, усуваючи недоліки ймовірнісного та мінімаксного підходів.

Ключові слова: аграрний сектор, інвестиційні ризики, оцінка ризиків, методи багатомірної аналізу, невизначеність, метод нечітких множин.

АННОТАЦИЯ

В статье обосновывается специфика методов прогнозувания оценки многофакторного инвестиционного риска в аграрном секторе. Определяется, что наиболее эффективным и перспективным подходом к обработке информации касаемо прогнозувания оценки инвестиционных рисков является комбинация различных методов многомерного анализа, среди которых основными есть эвристические методы, использующиеся для решения наиболее сложных проблем в условиях неопределенности. Акцентируется внимание на методе, основанном на

нечетких множествах, что позволяет избежать недостатков вероятностного и минимаксного подходов.

Ключевые слова: аграрный сектор, инвестиционные риски, оценка рисков, методы многомерного анализа, неопределенность, метод нечетких множеств.

ANNOTATION

In the theses it was grounded the specific methods of forecasting multivariate assessment of investment risk in the agricultural sector. Determine the most effective and promising approach to processing information on prognostic assessment of investment risk is a combination of different methods of multivariate analysis, among which a prominent place is occupied with heuristic methods are used to solve the most complex problems under uncertainty. Emphasis is on the method based on fuzzy sets, eliminating defects and minimax probabilistic approaches.

Key words: agriculture, investment risks, risk assessment, methods of multivariate analysis, the uncertainty, the method of fuzzy sets.

Постановка проблеми. Проблему інвестиційно-прогнозування на макроекономічному рівні прийнято розглядати з позиції дослідження інвестиційного клімату країни, тобто сукупності